

שיחה שקופה: תניה אנגלשטיין ועירית אבא

רשמה: שלומית באומן

כתבה זו נרשמה מתוך הקלטה של שיחה שהתקיימה בין תניה אנגלשטיין לעירית אבא בסטודיו של עירית. המטרה הייתה לנסות ולהבין את תהליכי עבודתה של עירית מתוך דיאלוג בין שתי אמניות, ולא מתוך ראיון מרוחק של מראיין ומרואיין. תניה ועירית למדו באותן שנים באקדמיה בצלאל, ובשיחה ביניהן נחשפה אמפאטיה, ונקודות השקה רבות ביניהן כיצרות בחומר, כמשקפות גישה, תקופה מסוימת. ההקשבה לשיחה הכניסה אותי לעולמה של עירית, עולם אישי מאוד, רגשי ואינטואיטיבי, בו אין נוכחות של הצהרות גדולות (מתוך בחירה, להרגשתי) אלא חיפוש אישי, על גבול האינטימיות שכל הטרמינולוגיה שלו באה מעולם המונחים של מערכות יחסים בין בני זוג. מכאן שמילים כמו: "אהבה" "מטריף" "היכרות" הם שנמצאות בבסיס יצירתה. הרגשתי מהאזנה להקלטה כי הרבה חום היה שם, מה שממחיש לי פעם נוספת את החשיבות ביציאה מכותלי הסטודיו לקשר ודיאלוג. (שלומית באומן)

תניה: למה פורצלן?

עירית: אספר לך סיפור, על תהליך החיים, אני עובדת תמיד על האבניים. ותמיד אני בחיפוש אחרי צורה. וצורה וצורה. לאט לאט התחלתי לעבוד מאוד דק. באבנית, באדמית, הגעתי למסקנה שאני מחפשת משהו ולא הבנתי מה אני מחפשת, הייתי מוטרפת מחומר. הייתי מנסה חומר ונתקעת אתו במשך שנים, ואז המעבר לחומר אחר היה התרגשות מאוד גדולה. ואיך שהוא כשאת מחפשת את מבינה שכל חומר מתנהג לגמרי אחרת. במשך השנים תמיד הייתי שומעת את לידה (זבצקי) אומרת: "פוצלן, אסור להתעסק אתו". מאז שהייתי תלמידה שלה, ותמיד היתה לי יראת כבוד מאוד גדולה לפורצלן.

תניה: גם לי. יכול להיות שזה בה מהחינוך שלנו בבצלאל... אז הכל היו סביב החומר

עירית: הגישה הייתה שאסור לעבוד בפורצלן. רק אחרי שאתה יודע לעבוד מאוד טוב, אז מותר לגעת בו. מה שקרה לי שהתחלתי לעבוד מאוד דק, עניינה אותי הדקיקות של החומר, וזה לא עבד בשום חומר. תמיד מסביבי כולם היו אומרים לי: למה את לא עובדת בפורצלן? ותמיד הייתי עונה: פוצלן - זה לא בשבילי. אני עוד לא יכולה לגעת בו כי אני עוד לא מספיק... בעשר שנים האחרונות נגעתי נגיעות קטנות פה ושם.

תניה: אז כמה שנים את עובדת ממש בפורצלן?

עירית: כשלוש שנים. דרך התערוכה אצל שרי (פארן, בפריסקופ. שם קרה המעבר לפורצלן. אז נתפסתי לגמרי ולא יכולתי לדמיין את עצמי נוגעת בחומר אחר. היו נסיונות במהלך השנים אבל תמיד ההרגשה היתה שהפורצלן מיועד למלכים ומלכות ולא לי.

תניה: אבל את יודעת כשרואים את התוצאה, יש בה הרגשה של משהו מאוד מלכותי שנמצא שם. העבודה אומרת את זה בנוכחות שלה.

עירית: אז למה פורצלן? כי התאהבתי בו, התאהבתי בו מזמן. לא נגעתי בו כי זה היה אסור כזה, לאט לאט, זה מה שקרה. היום תלמידים שואלים אותי אם לגעת בפורצלן.

תניה: את לא מפחידה אותם, נכון?

עירית: לא, אחד הדברים שלמדתי זה שבשבילי הפורצלן הוא הרבה יותר קל לעשייה מאבנית. היום, כשאת מתחברת לחומר את מתחילה להכיר אותו מכל הזוויות. ובעצם כל הזמן אני בתהליך של ניסיונות. כשואלים אותי מה את עושה או על מה את עובדת, אז אני אומרת: אני עושה ניסיונות. זה העניין, הקושי לעבודה בפורצלן. זה הכל בראש. כשאת מתאהבת בחומר ומתחילה לעבוד אתו, נוצרת היכרות. את לומדת אותו עוד יותר. אז לגבי למה פורצלן היום יש לי מן מחשבה לעזוב את זה. לעזוב את זה לרגע, כי אני בעניין של לעשות פסק זמן ולעבור למשהו גס מאוד. שמוט, חום. הגעתי עם החומר הגס לדקויות בהן המתח בין הגסות לדקיקות עניין אותי מאוד. או לעבוד בפורצלן אפילו בצורה אחרת לגמרי.

תניה: אני רציתי להגיד לך משהו על החיפוש שלי בחומר. אני הלכתי לאבנית לא בגלל החומריות, אלא חיפוש אחרי צבע שיתאים לעשייה שלי. החיפוש שלך הוא מתוך החומריות שלי מתוך הצבע. אז רציתי לשאול אותך איך החיפוש הצבעוני מתחבר אליך? המלכותיות והאצילות נובעת מתוך הצבע ולא רק מתוך החומר. אז למה לבן? צבע יש לו משמעות.

עירית: אם אנחנו מסתכלים על תהליך העבודה במשך השנים, ואנחנו למדנו ביחד, הכל נובע מאיזה שהוא תהליך בעבודה. סילקו אותי מהסטודיו לחצי שנה בגלל שהיו בו עכברושים. שרה אטינגר הזמינה אותי לעבוד אצלה, בדיוק היא קנתה תנור גז והזמינה אותי ללמוד אותו ביחד. התחלנו לשרוף ביחד וזו הייתה נקודת מפנה מבחינת הצבעוניות. רוב העבודה על צבע בבסיסה היא חיפוש אין סופי באמצעות ניסיונות, ותמיד נראה לי שהצבע הוא חיפוי על החומר, חלק נפרד ממנו, ברדוקציה לא כל כך עניין אותי האדומים והאפקטים הצבעוניים שלה, אלא הכניסה של הגלזורה לתוך הכלי. החיבור בין הגלזורה לחומר. המיזוג ביניהם. לפני כחמש שנים קניתי פיקוד אוטומאטי. אז, בפעם הראשונה השארתי תנור לסיים את השריפה לבד, בלי הצצה לראות את הקונוסים בזמן השריפה. לא יודעת מה קרה, התנור נשאר בהשהייה כל הלילה. כשפתחתי את התנור, זה היה כל כך מרגש לראות את הכל שפוך, והדבר המדהים במיוחד היה לראות את ההתמזגות בין הזיגוג לחומר. התמזגות מושלמת. אי אפשר להבחין יותר בין החומר לבין הזיגוג.

תניה: איך הגעת לשילוב בין ה-Paper Clay לפורצלן?

עירית: זה היה בתקופה שעבדתי עם אסף בן צבי על העבודה המשותפת שלנו לביאנלה לקרמיקה. בדיוק לאומי כימיקלים נסגרו, ואז עבדתי עם פורצלן שהיה מיובא ע"י לאומי. זה היה פורצלן נהדר שכל אחד יכול לעבוד אתו על האבניים. עברתי לחומר של מינרקו, וזה היה סיפור אחר לגמרי. חיפשתי חומר שייצב לי את הפורצלן בעבודה.

תניה: אז הנייר זה בעצם השמוט שלך?

עירית: כן. מדהימה אותי השאלה "לאן נעלם הנייר?" בפנטזיה חשבתי שהנייר יגרום לקלילות של העבודה, ריחוף ואווריריות שלה. אבל זה לא בדיוק זה. אני אספר לך סיפור, לפני כמה שנים, למדתי חינוך אנטרופוסופי, ועשיתי פרוייקט מאוד גדול עם זרעים, פרוייקט אמצע החיים, זו הייתה חוויית חיים בשבילי, גידלתי פה בסטודיו זרעים בתוך קערות. במשך חצי שנה השקיתי אותם, ניסיתי את כל הזרעים בעולם, שומשום, סויה, הסטודיו בתקופה הזו היה כמו כר דשא, ריחני וירוק. לשתי את הזרעים בתוך החימר, ועבדתי על האבניים ויצרתי קערות. נוצרו טקסטורות. ההגשה של העבודה הייתה טריה. החומר היה טרי. אז הבנתי שמה שאתה מכניס לחומר הוא לא בהכרח נעלם לך. לידיה עבדה עם Paper Clay, אבל טענה שאי אפשר לעבוד על האבניים אתו. הוא מתמוטט ונמרח. אני מצאתי כי המינון של ה-Paper Clay הוא חשוב. אחרי שניסיתי קמח ומלוחית ונסורת ועוד חומרים, הגעתי ל-Paper Clay. זה מאוד נוח לעשייה. אני עובדת לפי העין. דלי שלם של סליפ של פורצלן, אני מערבבת ערבוב טוב עם גליל של נייר טואלט. אחרי זה יש תהליך של ייבוש קל. זו התערובת של ה-Paper Clay. לנייר טואלט הגעתי אחרי הרבה ניסיונות. הוא זמין, מתפרק בקלות במיים, נוח לעבודה. אחר כך כשאני עובדת עם פורצלן מהחבילה, אני מערבבת בתוכו בערך חופן מה-Paper Clay. בכלל בפורצלן חשוב מאוד לעבוד עם חימר רך מאוד כזה שאת לא נאבקת על מנת ללוש אותו אלא הוא מתמסר ברכות ללישה. השריפה של ה-Paper Clay, היא של 1250-1260 מעלות.

נחזור לשאלת הצבע. בתחילת העבודה שלי ממש שנאתי להתעסק עם הזיגוג. אהבתי אותו אהבת נפש אבל תמיד הייתי מסתבכת בשלב הזה. אבל היום אני מבינה שהצבע עצמו זה חלק מהעבודה. לא מעניין אותי אם זה יהיה יפה או לא.

תניה: את כבר לא מפחדת מהמילה "יפה"

עירית: נכון. למרות שכולם אומרים לי שאני עושה דברים נורא יפים. יש את הקשר לאסתטי, אבל זו לא המטרה.

תניה: ההליכה שלי לפורצלן באה ממקום אחר לגמרי. אצלי חשוב העיצוב והניקיון של הצורה. אני מחפשת את הניקיון שיש בפורצלן. בצבע ובצורה.

עירית: היום אני מבינה שפורצלן הוא חומר כמו כל חומר פשוט צריך ללמוד אותו. מה שחשוב זה המטרה שיש לך בעבודה. אפילו בהתנהלות של הסטודיו, אני שונאת למחזר, אבל בפורצלן המיחזור הוא חלק מההכנה של ה-Paper Clay, אז כשיש לי מטרה אני ממחזרת יותר בכיף.

תניה: מה עם השקיפות של הפורצלן?

עירית: אני מרגישה שאני בתחילת דרכי בפורצלן, וכשאת בתחילת הדרך, כל המרכיבים של החומר הם בתהליך של היכרות והשקיפות זה אחד מהם. השקיפות שיגעה אותי, הוציאה אותי מאזימוט. השקיפות ומה ששקוף והשקיפות בחיים ומה שרואים ומה שלא רואים ומי אני, זה משהוא שאת עסוקה בו בחיים. ההתלהבות שלי היא הקובעת. זה מה שמנחה אותי

כשאני עושה משהוא והוא לא שקוף לפני השריפה אבל הוא יוצא מהתנור שקוף אז אני קופצת מהתלהבות. עוד חומר שעוזר לי עם הנושא של השקיפות הוא שלק. שלק זה מן סוג של נוזל שמשתמשים בו בתעשיית המכונות כשאת מורחת אותו על החומר הוא מחזיק לך את הדופן, כמו מן שעווה דקה. אני עובדת אתו בשכבות. היום השקיפות בנושא כבר לא כל כך מעניינת אותי אבל היא חלק מהעבודה. מקור השראה חשוב אצלי זה כלים של "Rosenthal". הספל של סבתא. הנה אני שומרת אותו פה. כל התרבות כל כלי ההגשה שלה, איך שהיא סדרה את השולחן, כל זה השפיע עלי, ומשפיע עלי עד היום. לטוב ולרע. היום, נמאס לי מהיופי והאסתטיקה הקלאסיים ואני מחפשת צורות גולמיות יותר. אין רגל, אין צד שני, השפה של הכלי נעלמה. החיפוש האין סופי אחר הצורה זה מה שמעסיק אותי. והוא זה שיניע אותי הלאה.

